Nr. 5. Podgórze 10 marca 1903 r. Rok III.

PRZEWODNIK DLA CEGLARZY

wychodzi 10 i 25 każdego miesiąca.

(dalszy ciąg „Przeglądu ceramicznego").

Przedpłata roczna:
10 Kor. — 5 rsr. — 10 mk. — 12 fr.
Prenumeraty mniejszej jak roczna nie przyjmuje się.
Zeszyt pojedynczy 50 hal.

Redaktor: Inżynier **Karol Rolle.**
Wydawcy: Wład Poturalski i inż. Karol Rolle.
Adres Administracyi i Redakcyi:
Podgórze, św. Floryana 5.

Cena ogłoszeń wynosi:
za cm.² 6 hal., Cała strona 20 k., ½ strony 12 k., ¼ str. 7 k., ⅛ str. 4 k., przy 6-krotnem powtórzeniu 10%, 12-krotnem 15%, 18-krotnem 20%, 24-krotnem 25% opustu.

Treść pisma.

Wiadomości z zakresu wyrobu·
cegieł, drenów, dachówek, wyrobów ogniotrwałych, i kamionkowych,
kafli, porcelany
i wszelkich przedmiotów
z gliny, cementu, wapna, gipsu, betonu, szkła, cegieł piaskowych, sztucznych mas i t. p.

Państwowa Szkoła ceramiczna we Lwowie.

Sprawa otwarcia rządowej Szkoły ceramicznej we Lwowie wchodzi zdaje się w fazę urzeczywistnienia. Rząd zniewolony kilkakrotnie ponawianymi rezolucyami Sejmu galicyjskiego, zajął się tą sprawą seryo, i począł zbierać odnośne daty i opinie. Zwrócił się w pierwszym rzędzie do Izb handlowych i przemysłowych jako najkompetentniejszych reprezentantek przemysłu w kraju naszym. Między innymi Izba krakowska otrzymała następujące pismo (w tłumaczeniu):

C. k. Ministerstwo handlu l. 3415 Wiedeń 23 stycznia 1903. Do Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie. Sejm galicyjski na sesyi w dniu 12 lipca r. z. uchwalił między innymi następującą rezolucyę:

„Wzywa się ponownie c. k. Rząd do założenia wyższego zakładu naukowego dla przemysłu kieramicznego we Lwowie, jako równoważnika za dotychczas nieaktywowany oddział kieramiczny przy rządowej Szkole przemysłowej we Lwowie i w miejsce obecnie istniejącej krajowej Szkoły kieramicznej w Kołomyi".

Uprasza się Izbę o wyrażenie jaknajrychlej opinii, jakie momenta muszą być wzięte pod uwagę ze względu na interesa przemysłu kieramicznego w Galicyi względnie w okręgu Izby.

Za c. k. ministerstwo handlu
podpisano: *Weigelsperg m. p.*

Izba handlowa otrzymawszy podane tu pismo zwróciła się o opinię w tej sprawie do mnie; opinię tę przytaczam na inem miejscu. Zaproponowałem nadto zwołanie ankiety, celem zasięgnięcia u źródła — u przemysłowców opinii, jak się dla nich ta sprawa przedstawia. W skład tej ankiety — która się zebrała dnia 12 marca zaproszono:

3 reprezentantów przemysłu kaflarskiego;
1 reprezentanta „ garncarskiego;

8 reprezentantów przemysłu ceglarskiego; 2 reprezentantów urzędów przemysłowych.

Niestety sprawa ta wzbudziła w sferach przemysłowych bardzo mało zaiteresowania, w ankiecie bowiem wzięło udział prócz członków Izby, trzech reprezentantów przemysłowców kieramicznych, a nadto c. k. inspektor przemysłowy p. Zygmunt Kremer.

Sprawozdanie z tej ankiety podajemy za komunikatem Izby:

Dnia 12 marca odbyła się w sali obrad Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie ankieta w sprawie szkół ceramicznych. Ankiecie przewodniczył delegat Izby p. Maurycy Dattner. Nader gruntowny i obszerny referat wygłosił dyrektor szkoły ceramicznej w Podgórzu p. inż. Karol Rolle. Z punktu widzenia interesów przemysłu ceramicznego w okręgu tutejszej Izby handlowej i przemysłowej podniósł referent potrzebę oparcia organizacyji, istniejącej już krajowej szkoły dla przemysłu ceramicznego w Podgórzu na całym szeregu specyalnych kursów dla zawodów ceramiczno-budowlanych a mianowicie:

a) Dla majstrów i kirowników dla fabryk dachówek i cegieł;

b) dla kaflarzy;

c) dla palaczy w piecach ceramicznych i wapienniczych;

d) dla majstrów w fabrykach wapna, gipsu i cementu;

e) dla majstrów betoniarskich;

f) dla odlewaczy form gipsowych i sztukatorów;

g) dla strzelania skał.

Kursa te trwające krótki przeciąg czasu powtarzane co pewien czas, ułatwiałyby ludziom ubogim możność korzystania z nich a przeznaczone byłyby głównie dla pracowników danego zawodu.

Nadto należałoby zdaniem referenta kreować odpowiednie pracownie doświadczalne przy powyższych kursach, z którychby przemysłowcy odnośni bezpośrednio mogli korzystać.

W duskusyi, w której zabrał głos przewodniczący oraz pp. Ehrenpreis, współwłaściciel płaszowskiej fabryki dachówek, Piotrowski, inż. zakładów fabrycznych hr. A. Potockiego, Kremer inspektor przemysłowy Bylica, starszy cechu kaflarzy w Andrychowie i inni, podniesiono z pełnem uznaniem dotychczasową działalność szkoły ceramicznej w Podgórzu i wyrażono nadzieję, że szkoła przez utworzenie przy niej proponowanych specyalnych kursów przyczyni się w wysokim stopniu do podniesienia krajowego przemysłu ceramicznego.

Ankieta w myśl wywodów mojego referatu, oświadczyła się za kreowaniem rządowej Szkoły dla przemysłów ceramiczno-budowlanych w Podgórzu, względnie za odpowiedniem rozszerzeniem dziś istniejących krajowych Kursów dla przemysłu kieramicznego.

Wobec tego, że Rada szkolna krajowa oświadczyła się za kreowaniem dwóch szkół kieramicznych w kraju, jednej w Krakowie, a drugiej we Lwowie, opinia Izby będzie tylko poparciem tej myśli Rady szkolnej i powinna spotkać u rządu przychylne przyjęcie.

Równocześnie z ankietą krakowską, odbyła się ankieta we lwowskiej Izbie handlowej i przemysłowej w tej samej sprawie. Nistety bardzo skąpe relacye, zamieszczone przez dzienniki nie pozwalają wglądnąć w motywa wniosku ostatecznego tej ankiety izby program lwowskiej Szkoły obejmował i oddział dla ceglarstwa. Starałem się w moim memoryale dowieźć, iż istnienie dwóch szkół ceglarskich w kraju na nasze stosunki jest rzeczą zupełnie zbyteczną, i co najwyżej jedna drugiej — kosztem społeczeństwa opłacającego podatki — robiłaby konkurencyę. Przemysłowcy lwowscy dla swoich kilkunastu cegielni chcą mieć szkołę pod bokiem; owszem. Jeżeli dopną tego zamiaru, życzę im aby z niej rychło korzystali. Smutne doświadczenie udowadnia że za chęciami nie zawsze idą uczynki.

Rolle.

Sprawozdanie

z obrad ankiety zwołanej przez krakowską Izbę handlową i przemysłową

w sprawie zmiany wymiarów cegły.

(Stenogram).

(Ciąg dalszy).

Do 1 m³ murów wraz z otworami z cegły naszej zużywamy przeciętnie 235 sztuk, a licząc jak na obecne stosunki 1000 sztuk po 12 złr. przypada na 1 m.³ muru 2 złr. 82 ct. Na 1 m³ muru jak wyżej z cegły o małym formacie potrzebnem będzie na ilości o 33% więcej. Należałoby teraz policzyć jak drogo wypadnie cegła projektowanego formatu. Z informacyj udzielonych mi przez obecnych tutaj Panów Producentów przychodzę

do wniosku, że w cenie prawie nie będzie różnicy, ponieważ robocizna zostaje ta sama, a tylko na opale nieco się oszczędzi. Przyjmuję jednakowoż, że będzie różnica w cenie, którą na 8% obliczam, a wtedy potrzebna ilość cegły nowego formatu na 1 m³ muru kosztować będzie 3 złr. 52 ct., czyli o 25% więcej. — Wapna i piasku trzeba 5% więcej. Pozostaje jeszcze robocizna murarska i rusztowanie.

Najważniejszą rolę przy kalkulacyi robocizny odgrywa robota murarska. U nas sadzi murarz na 1 m³ 235 sztuk cegieł, w Niemczech o 33 % więcej, a ponieważ manipulacya jest w jednym jak i w drugim wypadku ta sama, przeto do wykonania 1m³ muru z cegły mniejszej będzie murarz potrzebował o 33% więcej czasu, czyli że robota murarza przedstawi się o 33% droższą. — I gracarz będzie droższy, gdyż trzeba o 5% więcej wapna nagracować. — Co się tyczy rusztowania, to znaną jest rzeczą, że jest ono droższe dla budowli o cienkich murach, aniżeli dla budowli o murach grubszych.

Zestawiając wymienione pozycye pojedyncze, przyszedłem do końcowego stosunku procentowego, który orzeka, że 1 m³ muru z cegły o małym formacie kosztować będzie o 25% więcej.

Mając rezultat powyższej kalkulacyi na oku i przyjąwszy, że w przyszłości budynek wystawiony będzie z nowej cegły tak, jak obecnie obowiązujące ustawy budowlane przepisują t. j., że mury najwyższego piętra zostaną na 1½ cegły grubości, mury zaś niższych piątr o ½ cegły pogrubione, w takim razie przedstawia rachunek, że różnica w kubaturze murów takiej budowli w stosunku do takiej samej o murach z cegły dzisiaj używanej wynosi dokładnie 25%. Mamy zatem mniejszą kubaturę o 25%, natomiast droższą także o 25%. Z tego wynika, że później dom kosztować będzie to samo co dzisiaj z tą jednak różnicą, że mury będą o wiele cieńsze.

Jeszcze słowo co do wytrzymałości murów. Mur jest tym silniejszy, im więcej posiada części stałych i im mniej posiada zaprawy. Weźmy naszą cegłę, która jest o 40% większa niż niemiecka i przypatrujmy się naszym murom posiadającym stosunkowo mniej wapna to przecież każdy z Panów przyzna, że mamy ilości stałej w 1 m³ muru o wiele więcej aniżeli w Niemczech, czyli że nasz mur jest o wiele wytrzymalszy aniżeli niemiecki.

Ja doszedłem do przekonania, że dla nas nowa cegła nie przedstawia absolutnie nic takiego, do czegobyśmyśmy dążyć mieli. Nie widzę w niej nic lepszego ani tańszego i dlatego jestem zasadniczo przeciwny wprowadzeniu tego formatu w miejsce naszego dobrego i wygodnego, obecnie istniejącego.

Kaczmarski. Jakkolwiek zgadzam się co do pewnych zdań z szan. przedmowcą, to pod pewnymi względami dojdę do innych wniosków. Wiadomo Panom, że w sprawie tej odbyła się w Towarzystwie technicznem ankieta; kwestyę tę poruszano jeszcze kilkakrotnie później, przytaczając wiele szczegółów pro i contra, a dyskusya wyczerpująca zakończyła się uchwałą, że Towarzystwo uznawałoby możność zmiany na mniejszą długość i mniejszą szerokość, tj. na 25 i 12½, ale z tem zastrzeżeniem, że cegła ta będzie w takim razie grubsza jak obecnie, że zamiast obecnych 6½ (w praktyce 6¼) przyjmujemy jako minimum 8 cm. Sprawę tak wyczerpująco przedstawioną, można przez coraz większe szczegóły raczej tylko zaciemnić przypadkowymi względami, niż wyjaśnić. Dla mnie momentem rozstrzygającym w tej dyskusyi byłoby, że nie ustawy budowlane do cegieł, ale cegły do ustawy się stosują, albo że razem idą w parze. Ustawy budowlane opierają się na wytrzymałości murów, przy uwzględnieniu stosunków klimatycznych. Jeżeli sobie powiemy, że, czy cegła będzie większa czy mniejsza, kubatura będzie zawsze ta sama, to w wielu wypadkach będzie można tak pójść jak p. Hand, który byłby za zostawieniem dzisiejszej cegły. Jeżeli się ustawy nie zmienią, to mur byłby cieńszy, w rezultacie nie będzie żadnej korzyści. Sądzę, że nowa ustawa grubość inaczej wyrazi i nie wszędzie dopuści, aby można brać 1½ nowej cegły, gdzie brano tyleż starej. Dziś już często klimat a często wytrzymałość zmuszają inteligentnego budowniczego, brać większą grubość, niż ustawa każe, bo np. w praktyce cyfry o wytrzymałości się nie zgadzają; w teoryi brano doskonałą cegłę, my mamy czasem taką, która nie wytrzyma ciśnienienia 5 kg. na cm.² Jeżeli sobie powiemy, że ustawy zastosują się zawsze do wytrzymałości cegieł, to musi być dana ilość m³ w danym budynku, ponieważ m³ z małej cegły jest i musi być droższy od m³ przy dzisiejszym formacie, a więc budowa będzie droższą, a wiedzą Panowie, że jest w interesie ogółu, aby budowano równie dobrze a jak najtaniej. Przy redagowaniu ustaw budowlanych

powinno się na to zwracać uwagę, aby kapitału nie marnowano, bo dla jednostki i dla ogółu jest rzeczą szkodliwą, jeżeli tyle pieniędzy bez podniesienia jakości idzie na przebudowania. Względy klimatyczne, choćby nam pozwolono budować nową cegłą cieńsze mury, zmusiłyby nas do zachowania odpowiednich rozmiarów. Wszystko to przemawia za tem, ażeby zostać przy starej cegle. Ponieważ jednak niektóre argumenty prelegenta są słuszne, a przemawiają za zmianą formatu, dobrze byłoby pogodzić to i chcąc uzyskać korzyść z zmniejszonych rozmiarów a chcąc odszkodować niejako budujących na kosztach przy m³ — należałoby przyjąć większą grubość cegły, która i ze względów budowlanych i estetycznych byłaby bezwarunkowo lepszą od dzisiejszej. Ruch ten, aby przy budynkach, mających pozostać w cegle bez tynku, używać cegieł grubszych, — panuje obecnie w Niemczech; budynki te nie są tak pstre, mają pewien charakter większej siły i do pewnego stopnia przypominają starsze budowle, które mają dziś taki urok. Przeciwni temu będą zapewne Panowie producenci cegieł, jak twierdzą, z powodu trudności wypalania takiej cegły. Sądzę, że jeżeli ustawa z ważnych i racyonalnych względów grubość taką przepisze, to z biegiem lat produkcya i technika wyrobu cegieł znajdzie z pewnością sposób, aby tę drobną trudność pokonać. Wiem przecież, że nie tak dawno temu, wyrabiano przy ówczesnych prymitywnych środkach techniki, i to nie opalając drzewem, cegłę żądanej obecnie grubości, tj. 8 cm. Używałem jej nawet z najzwyczajniejszych cegielni, produkujących po umiarkowanych cenach i była zupełnie dobrą. Jeżeli się cegłę dzisiejszą zmniejszy na 25 i $12^1/_2$ to jakkolwiek jej dodamy grubości, to tak samo wiatr w suszarni a gazy gorące w cegielni do pewnego stopnia, może taksamo, będą się mogły dostać do najwewnętrzniejszych cząstek gliny i wody, jak się dziś dostają. Koszta na m³, zwiększone przez użycie grubszej lecz mniejszej cegły, dałyby się może wyrównać ekonomią na zaprawie i robociźnie, a rachunki wyrównałyby się, przy równoczesnem zwiększeniu wytrzymałości. Gdyby się mniej użyło wapna i zaprawy, to z drugiej strony zyskujemy w danym murze na czasie suszenia, również ważny wzgląd na stosunki procentowe i zdrowotne. Jestem albo za zdaniem p. Handa, aby zostawić stary format, albo, aby w razie wprowadzania nowego formatu, wskutek nacisku południowych prowincyi, ze względu na nasze stosunki klimatyczne dążyć do jej pogrubienia.

Glonczyk. Przychylam się do zdania, że już ze względów klimatycznych nie moglibyśmy się za nowym formatem oświadczyć. U nas się budynków zbytkownych nie buduje, kapitału i tak dziś nikt chętnie w budowle nie wkłada. Również i zysk na gruncie nie mógłby nas nęcić, bo grunt ten u nas wcale drogim nie jest. Popieram wniosek pierwszy i drugi co do grubości 8 cm., ponieważ cegła taka ładnie wygląda. Ze względów klimatycznych jednak byłbym stanowczo za starym formatem, dlatego popieram wniosek p. inż Handla. Drugi wniosek nie trafia mi o tyle do przekonania, ponieważ sprawia producentom wielkie trudności. Za to byłby mur mniej wilgotny i silniejszy. Nie jestem również za wąskością cegły, bo im szersza miara, tem mur silniejszy.

(Ciąg dalszy nastąpi).

Kronika przemysłowa.

Warszawa Stan targu cementowego w grudniu 1902. Po rozwiązaniu syndykatu wytworzyła się dążność silnie zniżkowa w cenie cementu. Fabryki pomimo świadczenia bardzo daleko idących ułatwień, nie znajdują zupełnie lub prawie zupełnie zbytu. Ceny są stosownie do pochodzenia cementu 4·32 do 4·80 M. za beczkę.

Syndykat fabryk fajansowych wyrobów powstał w Rosyi; do syndykatu tego przyłączyło się sześć fabryk w Królestwie i dwie w cesarstwie.

Kielce Od dłuższego czasu toczą się rokowania pomiędzy akcyonaryuszami fabryki portland-cementu „Kielce" i „Firley" koło Lublina a to nad sprawą objęcia fabryki w Kielcach przez lubelskich akcyonaryuszów. Fabryka w Kielcach powstała w r. 1898 w czasię, gdy już ostygła gorączka budowlana. i gdy już rozpoczęła się stagnacya w ruchu fabryk cementu. Skutkiem tego, acz wzorowo założona i prowadzona, nigdy w pełnym ruchu nie była, a nawet przez jakiś czas była nieczynną. Kapitał zakładowy jej wynosi $^1/_2$ mil. rb. W r. 1900 dała ona zaledwie 6700 rb. czystego zysku. Natomiast „Firley" jest fabryką bardzo znaczną, towarzystwo akcyjne odnośne założone zostało z kapitałem zakładowym 5 mil. rb. (za rok 1900 dała ona mały zysk, bo 17,977)
Przejście fabryki „Kielce" na własność Towarzystwa akcyjnego „Firley" ma odbyć się na podsta-

wie skupu akcyi towarzystwa kieleckiego przez towarzystwo lubelskie po cenie 100 za 60 rb

Lubl.

Ulgi podatkowe. Wydział krajowy uwolnił cegielnię parową i fabrykę wyrobów glinianych „Karol“ Maryi Klobasa-Zrenckiej i hr. Stefana Goetzendorf-Grabowskiego w Polance pod Krosnem od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych na lat 10.

Od Redakcyi.

Wszystkim prenumeratorom zeszłorocznym rozesłaliśmy ostatni zeszyt (9—12) oraz kartę tytułową i spis rzeczy „Przeglądu Ceramicznego“. Ktoby jednakowoż przez pomyłkę nie odebrał tego zeszytu, zechce nas kartką zawiadomić, a natychmiast mu go wyszlemy.

Kompletne roczniki „Przeglądu“ nabywać można w Redakcyi o ile zapas starczy po cenie:

10 Koron za rocznik I.
6 „ „ „ II.

Prenumeratorowie w Królestwie i Cesarstwie mogą wnosić przedpłatę pod adresem:

Księgarnia E. Wende i Ska w Warszawie.

WP. A. Śmieszek, Oświęcim.: Prenumeratę otrzymaliśmy i nra wysłaliśmy. Wymiar normalny czyli niemiecki cegły wypalonej jest:

długość 250 m/m.
szerokość 120 „
grubość 65 „

WP. Stanisław Z. Lwów. Wiadomości tej nie wymyśliliśmy ale podaliśmy za innemi pismami i na ich odpowiedzialność.

Pośrednictwo pracy.

(Cena ogłoszeń w tym dziale wynosi 1 gr. za słowo zwykłym drukiem a 2 gr. tłustym).

Palacz doświadczony 15 lat bez przerwy w jednej fabryce zajęty,

poszukuje zaraz posady

Wiadomość: dla Stanisława Barana w Redakcyi.

Egzaminowany maszynista

przez kilka lat zatrudniony w fabryce dachówek

poszukuje zaraz posady.

Wiadomość: dla Stanisława Oleksy w Redakcyi.

Wydział pośrednictwa pracy

przy Stowarzyszeniu Techników w Warszawie

(Krakowskie przedmieście 66)

ogłasza o wakującej posadzie dla:

Technika z kapitałem 6000 rub. **do zarządzania cegielnią,** z udziałem w zyskach. 4—

Maszynista

od lat kilku czynny w fabrykach dachówek i cegieł, mający kilkunastoletnią praktykę w rozmaitych fabrykach

poszukuje zaraz posady.

Wiadomość N. N. w Redakcyi.

Egzaminowany Maszynista

zarazem zdolny ślusarz i monter od lat kilkunastu czynny w rozmaitych przedsiębiorstwach: w gazowni, fabryce maszyn, **cegielni** i przy wodociągach,

szuka posady zaraz.

Chlubne świadectwa. — Wiadomość: dla Leopolda Latowickiego w Redakcyi „Przewodnika“.

Redaktor odpowiedzialny: Inżynier Karol Rolle. Druk W. Poturalskiego w Podgórzu.